

Po konfiskaciji druga izdaja.

OMLADINA

GLASILO

NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA

20. SEPTEMBER 1908 XXIII. SKUPŠČINA „DRUŽBE SV. CIRILA IN METODA“ V PTUJU FILIP URATNIK: HRVATSKO STARČEVIČANSKO DIJAŠTVO JANKO MAČKOVŠEK: PAR ŠTEVILK S KOROŠKE NARODNOSTNE MEJE (DALJE) ALOJZIJ TRSTENJAK: DOKTORAT NA ŽIVINOZDRAVNIŠKIH VISOKIH ŠOLAH LISTEK.

PONATIS DOVOLJEN LE Z NAVEDBO VIRA

IZHAJA VSAK MESEC STANE LETNE 4 KRONE; ZA DIJAKE 2 KRONI; POSAMEZNA ŠTEVILKA 40 VIN. DOPISI NAJ SE BLAGOVOLE POŠILJATI UREDNIŠTVU NAJKASNEJE DO 20. VSAKEGA MESECA V LJUBLJANO NA BREG ŠT. 12 LE FRANKOVANA PISMA SE SPREJEMAJO UPRAVNIŠTVO JE V TISKARNI J. BLASNIKA NASLEDNIKOV V LJUBLJANI, BREG ŠT. 12 REKLAMACIJE SO POŠTINE PROSTE, ČE IMAJO NA NASLOVNI STRANI PRISTAVEK „REKLAMACIJA“ IN ČE SO ODPRTE ZARADI REDNEGA POŠILJANJA JE NATANKO NAZNANITI NASLOV IN BIVALIŠČE TER VSAKO IZPREMEMBO BIVALIŠČA OBLASTEM ODGOVOREN MIHAEL ROŽANEC IZDAJA EKSEKUTIVA NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA TISK J. BLASNIKA NASLEDNIKOV

ŠTEV. 7. LJUBLJANA, VINOTOK LETO V.

1908

RAZNO.

Konfiscirano!

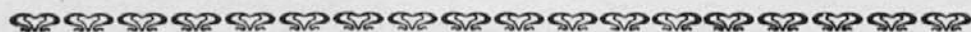
Mentor. Profesorji v škofovem zavodu v Št. Vidu so začeli izdajati nov list za srednješolce pod zgorajšnjim naslovom. Pravijo sicer, da bo samo poučen in zabaven, ter se bo gibal le v krogu šolskih zakonov, toda že prva številka nam priča, da list ni ničesar drugega kot nov lim, na katerega hočejo loviti slovensko dijaštvo v klerikalne zanjke. „Zora“, „Mladost“ in „Mentor“, to so listi, s katerimi se hoče zaslužjiti slovensko mladino. Deželni šolski svet kranjski jih ni prepovedal, prepovedal pa je „Omladino“, ker — — no, ker ni klerikalna. S tem se je postavil kranjski deželni šolski svet na popolnoma strankarsko, klerikalno stališče in dokumentiral, da mu ni nič za vzgojo, vse pa za politiko. O prepovedi še spregovorimo.

Poverjeniki »Radogojevi« so: V Pragi: g. Jan Vladimír Hráský, c. kr. profesor na češki tehnik, Praga II. 319. — Na Dunaju: g. dr. Fran Vidic, c. kr. profesor, Dunaj XII., Schönbrunnerstrasse 260. — V Gradcu: g. dr. Benjamin Ipavic, em. primarij, Gradec, Karl Ludwigring 4. — Pri njih dobijo Radogojevi podpiranci. G. dr. Vidic izplačuje tudi iz posebne uljudnosti v svojem uradu v I. okraju, Salvatorgasse 12, II. nadstropje, prvo sredo ali soboto v mesecu od 2. do 3. ure popoldne.

Italijansko dijaštvo je sklenilo na sestankih v Trstu, Gorici, Pazinu in na Trentinskem, da nastopi letošnje šolsko leto zopet z vsemi sredstvi za italijansko vseučilišče v Trstu. Ponovili se bodo najbrže taki boji, kakor so bili lani v Gradcu in na Dunaju.

Konfiscirano!

Konfiscirano!

XXIII. SKUPŠČINA „DRUŽBE SV. CIRILA IN METODA“ V PTUJU.

Trinajsti september letošnjega leta ostane v zgodovini naše šolske družbe kakor v zgodovini slovenskega naroda sploh neizbrisen pomnik, ostane spominski dan, ki je vtisnil tudi najmirnejšemu Slovencu prepričanje, da mora postati boj za napredek slovenskega naroda radikalen, kakor je brutalna borba nasprotnikov za uničenje naše narodne individualitete. Bolj kot kedaj pa se je tudi navzelo narodno-radikalno dijaštvo izza teh dnij prepričanja, da edino način, kakor ono

zastopa glede dijaštva svoje ideje v javnosti, pomore našemu narodnemu boju do uspeha in zmage. Izkušnje zadnjega meseca so nam vdihnile v srca ponos — če naslovi in gesla sploh kaj pomenijo, smo lahko na ime svoje struje ponosni.

Naša struja si je od nekdaj postavila za načelo, da naj bodo za dijaštvo leta študija doba temeljite in vsestranske, tako teoretične kot praktične priprave za bodoče narodno in socialno delo. Zavračati moramo o tej priliki mnenja, ki se še sempatam, dasi redkeje kot poprej, čujejo, da uporabi dijak svoja študijska leta zgolj za pripravo za bodoči stanovski poklic, češ za „politiziranje“ je še potem dovolj časa. Sili nas v to posebni položaj našega naroda: malo nas je, od vseh strani smo napadani in delavcev primanjkuje na vseh poljih. Luksus dijaka-veseljaka in dijaka, ki mu razen strokovnega študija ni mar nič drugega, si lahko privoščijo le veliki narodi. Pri nas pa treba vsako delavno silo kolikor mogoče in zato kolikor mogoče zgodaj izrabiti. Da s tem smotrenosti in temeljitosti narodnega dela prav nič ne škodujemo, nam dokazuje izkušnja zadnjih let: nikdar se pri nas na narodnem, zlasti gospodarskem in narodno-obrambnem polju ni toliko in tako uspešno delovalo, kakor od onega časa, kar stopa v vrste narodnih delavcev generacija, ki se je že v dijaških letih v tem oziru teoretsko in praktično izobražala, odkar so stopili v javnost — brez hvalisanja povedano — prvi pristaši narodno-radikalne struje.

Na drugi strani pa se na vsak korak opaža vsakdanja prikazen, da se oni inteiigenti, ki se kot dijaki niso zanimali za narodno in socialno delo niti po akad. društvi niti drugače, kaj radi temu delu odtegnejo tudi pozneje, ko stopijo v življenje: redke častne izjeme na tem pojavu ničesar ne izpremene.

Seveda nismo nikdar pojmovali omenjenega načela tako široko, da bi smatrali za potrebno, da sodeluj dijak pri vseh panogah narodnega dela; naše znano razmerje do političnih strank nam je vsekdar narekovalo abstinenco pri strogi strankarski politiki. Pač pa naj bi se dijaštvo posvečevalo onemu delu javnega delovanja, ki je za njegovo dobo najbolj primeren. Do danes smo našli v ljudsko-izobraževalnem in podobnem narodno-obrambnem delu dve torišči dijaškega delovanja; morda nam pokaže prihodnost, da je tudi na gospodarskem polju, zlasti pri delu za gospodarsko osamosvojitve Slovencev, slovenskemu dijaštvu pripravljene mnogo nezorane ledine.

To vse je vzrok, zakaj posveča narodno-radikalno dijaštvo tako pozornost naši šolski družbi, zakaj se je oklepa s tako pristrčno ljubeznijo in se s tako vnemo briga za nje povzdigo. Glede skupščin „Družbe sv. Cirila in Metoda“ smo bili vsekdar mnenja, da naj ne pomenijo le praznik za vse narodno čuteče Slovenstvo, ampak da naj povzdigajo tudi samozavest obmejnih Slovencev, onih naših rojakov, ki imajo tujčevo pest in peto neposredno nad seboj in za katere se nam je bati, da v boju obupajo

in omagajo. Zato smo se dosledno vneli zato, da praznuj „Družba“ svoje skupščine ob meji.

Uspeh skupščine je upravičil našo zahtevo. Smelo lahko rečemo, da pomeni letošnja skupščina v Ptujju z odmevom, ki so ga našla ptujjska telovajstva po vsem Slovenskem, v razvoju slovenskega naroda več nego eno desetletje . . . Nismo šli v Ptuj izzivat — dokaz temu, da se je vršila skupščina in veselica v notranjih prostorih niti z zastavami ne okrašenega ptujjskega Narodnega doma — hoteli smo ptujskim Slovencem pokazati ono kovačnico narodnega dela, ki se imenuje „Družba sv. Cirila in Metoda“, da tudi na zunaj manifestiramo ono duševno vez, ki potom „Družbe“ veže vse Slovence z obmejnimi našimi rojaki. Nihče ni pri tem mislil, da pridemo ob tej priliki v neposredno več ali manj pasivno dotiko s celokupno nemčursko fakinažo spodnještajerskih mest. Ako pa se je to zgodilo, se nam nad tem tudi ni treba prav nič žalostiti: dosegli smo vsaj to, da je širni slovenski narod izvedel, s kako zagrizenimi in zahrbtnimi nasprotniki se imamo boriti ob meji, z nasprotniki, proti katerim patetično deklamiranje o slovenski miroljubnosti in narodni enakopravnosti ne izda niti počenega groša. Morda bomo tako vsaj nasilno izprevideli, da je ob takih razmerah uspešna edinole politika zavihanih rokavov . . . Ptujjska skupščina morda pouči merodajne slovenske kroge, da ni vselej dobro nastavljati nasprotniku lica, da je udarec največkrat uajuspešnejša parada. Do tega mnenja so naši nasprotniki prišli že zdavnaj: in če se mi vedno skrivamo za državne osnovne zakone in za papirnate obljube členu XIX., je to le dokaz naše slabosti. Če je ptujjska skupščina v tem oziru javno mnenje kaj predrugčila, je to njen največji uspeh.

O skupščini sami, ki se je je seveda naše dijaštvo prav številno udeležilo, ne bomo obširneje poročali: storili so to itak že dnevni listi. Omejiti se hočemo le na nekatere najvažnejše podatke.

Po otvoritvenih besedah prvomestnika Senekoviča je podal tajniško poročilo odbornik dr. Gregor Žerjav, ki se je predvsem ozrl na delavnost nasprotnih nam organizacij in poleg važnosti „Družbinega“ dela povdarjal potrebo ustanovitve oz. obnovitve paralelnega obrambnega društva, ki bi se posvečevalo gospodarski strani narodno-obrambnega dela. Družba je lani vzdrževala 15 vrtcev s 17 oddelki — v njih se je vzgajalo 425 dečkov in 489 deklic — ter 5 ljudskih šol z 19 razredi — te je obiskovalo 1081 otrok. Zlasti lepe uspehe dosega „Družbino“ šolstvo v Trstu; tej točki bo tudi zanaprej posvečevati vso pozornost. Govornik je nato podrobno očrtal učne in narodne vsphe posameznih „Družbinih“ šol, na katerih deluje 55 učnih moči. „Družba“ je tudi sicer podpirala obmejne učitelje in darovala obmejnim občinam znatne vsote za zidanje slovenskih šol. V bodočem letu bo izvedla „Družba“, če jo bo dovolj podpirala slov. požrtvovalnost, celo vrsto lepih načrtov. Podružnic je danes 168, od teh je 139 delavnih in 29 spečih. Reorganizacija „Družbinega“ in podružničnega dela je zlasti naloga organizacijskega odseka, budi pa na delo tudi list „Slov. Branik“.

K sklepu je poročevalec izrazil prepričanje, da bo „Družba“, kakor je v preteklem letu napredovala, tudi zanaprej vsled požrtvovalnosti slov. občinstva zmožna zadoščati velikim nalogam, ki jih ima vršiti.

V debati je povdarjal dr. Rosina zlasti potrebo ustanovitve nepolit. gospodarskega obrambnega društva, predsednik „Prosvete“ Trampuž je pozdravljal skupščino imenom narodno-radikalnega dijaštva in stavlil več konkretnih predlogov oz. nasvetov. Omenjamo resoluciji za času primerno izpremembo Družbinih pravil in za nastavljanje potovalnega učitelja, ki jima je skupščina soglasno pritrdila. Opozarjal je na ljudsko štetje l. 1910, ko bo treba stati na straži, da nas oficijelni krogi zopet ne opeharijo, priporočal dalje loterijo v prid „Družbi“ ter ustanavljanje obmejnih knjižnic. — Nato je govoril župnik Treiber iz Velikovca, ki je izrekal „Družbi“ svojo zahvalo za skrb, ki jo goji za koroško šolstvo, povdarjal, da sodi po uspehih, da je „Družbino“ vodstvo na pravi poti; posebno pa je naglašal potrebo složnega nastopa v skupnih narodnih zadevah. Iskrene besede tega koroškega svečenika so nas razveselile tembolj, ker upamo, da so se i klerikalni Slovenci streznili ter izprevideli, da lani napram „Družbi“ započete gonje z narodnega stališča ni mogoče nikakor odobravati. — Slednjič omenjamo še nasveta dr. Vek. Kukovca, da naj bi se „Družba“ čimpreje lotila rešitve celjskega gimnazijskega vprašanja.

Nato je podal blagajniško poročilo notar Hudovernik. Iz njegovega temeljitega in zanimivega poročila povzemamo sledeče podatke. „Družba“ je imela tekom l. 1907 dohodkov 95.151 K 3 h, stroškov pa 76.160 K 67 h, tedaj znaša prebitok 18.990 K 36 h. Podružnice so prispevale 36.106 K 55 h, tedaj za 13.648 K 18 h več kot lani, narodni kolek je donesel „Družbi“ 4996 K 23 h, razglednice pa 3279 K 3 h. Čista imovina „Družbe“ je znašala 31. decembra l. l. 192.842 K 2 h in se je pomožila za 23.154 K 38 h. Proračun za l. 1908 izkazuje 137.060 K potrebščine, dočim imamo pokritja le 100.580 K, primanjkljaj 36.480 K bo mogla tedaj pokriti le povečana slov. požrtvovalnost. Govornik je nato orisal v markantnih potezah delovanje nasprotnih organizacij, zlasti „Schulvereina“, „Südmarke“ in „Lege Nationale“, ter opozarjal, da posnemajmo bodrilni vzgled češkega naroda, čegar obrambne organizacije vzorno delujejo.

Nato so se vršile ob popolnem soglasju vseh skupščinarjev brez razlike strankarskega prepričanja volitve. Izvoljeni so bili soglasno v vodstvo: prošt Einspieler, notar Svetec, nadučitelj Črnagoj in zdravnik dr. Dereani, — v nadzorništvo: prof. dr. Hešič, odvetnik dr. Majaron, prof. Scheinigg, odvetnik dr. Müller in odvetnik dr. Ravnihar, — v razsodništvo pa: župnik Ražun, župan Šavnik, odvetnik dr. Triller, notar Kogej in odvetnik dr. Tekavčič. — Nato je zaključil prvomestnik, kateremu je izrazila skupščina posebej svojo zahvalo, imponantno uspelo zborovanje.

FILIP URATNIK:

HRVATSKO STARČEVIĆANSKO DIJAŠTVO.*)

Ko je začela izhajati lani „Mlada Hrvatska“, smo se jeli na Slovenskem za starčevičansko dijaštvo živahneje zanimati. Letošnje počitnice pa se nam je nudila ugodna prilika, da smo se ž njim direktno spoznali. Starčevičanski srednješolci so priredili v Zagrebu skupni sestanek, kamor so povabili iz informativnih razlogov tudi slovensko dijaštvo vseh barv. Shod je bil zanimiv in mislim, da nam je dal o prirediteljih jasno sliko.

Starčevičansko dijaštvo je naraščaj najradikalnejšega krila enakoimenovane politične stranke. Vse, kar to strujo družijo, — to je ves njen pozitiven program — je hrvatska državno-pravna ideja. Ako hočemo razumeti to pozitivno zahtevo, moramo poseči na politično polje.

Starčevičanci so na Hrvatskem tista stranka, ki skuša realizirati načrte hrvatskega politika Antona Starčevića. Ta je stremil za politično neodvisnostjo hrvatskih dežel, h katerim je prišteval poleg trojedine kraljevine tudi Dalmacijo, Istro, Bosno in Hercegovino. Svobodna Hrvatska bi bila najmočnejša opora za osvoboditev Slovencev — planinskih Hrvatov. Izven monarhije njegove težnje niso šle. On zahteva s Štrossmajerjem federalistično Avstrijo, katere del naj bi bila tudi Velika Hrvatska. Dokler se ne doseže politične svobode, se morajo koncentrirati vse sile v doseg tega cilja. Zahteva po svobodi mora postati zahteva celokupnega naroda. Ako pride tako daleč, je uresničenje hrvatske državne ideje le še vprašanje časa. Zakaj, ni je moči, ki bi se mogla ustavljati silni volji naroda. Tako mora zediniti smotrena politika dežele, na katere imajo Hrvatje svoje zgodovinsko pravo. (Stranka prava.) Kulturno in gospodarsko delo mora stopiti v ozadje, ako zahteva to državno-pravna korist. Saj je prvi pogoj za pravi napredek na teh poljih politična svoboda.

To so na kratko načela, ki jih zastopajo Starčevičanci. Prvotna stranka se deli že v tri frakcije. Na eni strani je koalirana stranka prava (glasilo Hrvatska), na drugi radikalno krilo pod vodstvom dr. Franka (glasilo Hrvatsko Pravo), od katere so se odcepili v zadnjem času dicidenti pod vodstvom dr. Mile Starčevića.

Starčevičansko dijaštvo stoji skoraj vse za dr. Frankom, ter toraj ne priznava le hrvatske državno-pravne ideje, ampak tudi njihovo taktiko. Voditelji stranke so mu vse. Nas, ki nismo navajeni tolikega navdušenja mora njihov osebni kult naravnost frapirati, — pa naj si bi bili tudi prepričani, da so tisti voditelji res nad vse požrtvovalni ljudje.

Starčevičanstvo imenujemo tudi velikohrvatsko gibanje. Pojavi in boj velikohrvatske in velikosrbske ideje pa so tako komplicirani, včasih tako nejasni in si nasprotujoči, da si niti Hrvatje in Srbi sami niso o njem

*) K shodu starčevičanske omladine v Zagrebu 27. avgusta 1908.

popolnoma na jasnem. Nedostatek doslednosti in jasnosti pa pokrije le prevečkrat bojna strast.

Starčevićanstvo združuje dve nasprotujoči si ideji v edno. Prva izmed teh je politična, druga kulturna.

Ako zastopa kdo misel, da je treba te in te dežele politično zediniti, ga razumem. Razumem tudi nalogo, ki sledi iz tega. Ravno tako se mi ne zdi čudno, ako vodijo kulturne diference, kakoršne obstojajo med Hrvati in Srbi — ali recimo radi previdnosti med pravoslavni in katoliškimi Srbohrvati — do odtujenja, ki se rado spremeni v medsebojno mržnjo in besno sovraštvo. A to je čudno, da Starčevićanci na eni strani to naravno nasprotje izrabljajo in razdvajajo naroda, ki bivata na ozemlju Velike Hrvatske — na drugi pa ju združujejo. Ako se namreč ne oziramo na zgodovino, temveč na sedanost in ako se držimo načela, da vsak najbolje sam ve, kam pripada, — prebivajo na ozemlju bodoče Velike Hrvatske Srbi in Hrvatje. Tega dejstva se ne da utajiti s tem, da eden narod negira eksistenco drugega.

(Dalje prih.)

JANKO MAČKOVŠEK:

PAR ŠTEVILK S KOROŠKE NARODNOSTNE MEJE.

Južno od Celovca je nemško ozemlje že prestopilo Dravo. Tu se je jezikovna meja premaknila za 9 km zračne daljave proti jugu. In to od Vetrinj preko Žihpolja do Borovelj.

Severno od Drave smo izgubili od l. 1880.—1890. kraj Zakamen tik ob narodnostni meji (ako smemo tako govoriti pri mejah občevalnih jezikov); nemška otoka sta postala kraja Ivovlje in Humberg. Pridobili smo si le Loko tik ob meji. Od leta 1890 do 1900 smo zgubili večino v sledečih krajih: Nova Ves, Podstražica, Loka, Potok, Na Gore, Dole Zg., Augarje, Garhorica, Dole Sp., Čedran, Vrsta Ves, Žihpolje in Pri Mostu, tako da ležita tudi prejšnja otoka Ivovlje in Humberg na nemškem ozemlju.

V vseh teh krajih se je naštelo:

leta 1880.	772	Slovencev,	117	Nemcev,
„ 1890.	637	„	202	„
„ 1900.	151	„	618	„

V občini Vetrinje je bilo po zadnjem štetju samo 32 Slovencev poleg 1254 Nemcev. — Na nemški štirirazrednici v Vetrinju, kamor je občina vsolana, pa zna vseh 234 učencev oba jezika.

Na utrakvistični enorazrednici v Žihpolju je celo 63 takih, ki znajo le slovensko, en učenec zna le nemško ter samo 20 je takih, ki znajo oba jezika. In vendar ima vsa okolica nemško večino! Tukaj moremo z vso gotovostjo govoriti o nepravilnem štetju. — Ne smemo pa podcenjevati nemških šol v okolici celovški. Medtem, ko zna ta rod še slovensko, govorijo troci večinoma nemško.

Južno od Drave so bile leta 1880. samo Borovlje nemški jezikovni otok, leta 1890. je prirasla še Madborovnica in Dobrava, leta 1900. je Dobrava odpadla, prirasli pa sledeči kraji: Kobor, Dole, Resenca, Otrovca, Trata, Glinje, Sp. Glinje in Zadole.

In tako se je prejšnji boroveljski otok združil preko Madborovnice z nemškim ozemljem. — V teh krajih so našli:

leta 1880.	1796	Slovencev,	682	Nemci,
„ 1890.	1754	„	1100	„
„ 1900.	922	„	2056	„

Najrapidneje smo padli v madborovniški občini, kjer je bilo:

leta 1880.	1174	Slovencev in	4	Nemcev,
„ 1890.	842	„	288	„
„ 1900.	352	„	741	„

Na nemški petrazrednici v Borovljah je 39 učencev, ki znajo le nemško ter 336 takih, ki znajo oba jezika. — Madborovniška občina je pa všolana na utrakvistično enorazrednico v Glinjah, kjer zna vseh 83 učencev oba jezika.

Iz naštetega razvidimo, da ne obstoji zagozda od Celovca do Borovelj iz pravih Nemcev, temveč iz rojenih Slovencev.

Zapadno od Celovca moramo zaznamovati izgubo najkrasnejšega ozemlja na Koroškem, obal vrbskega jezera.

Leta 1880. je bila vsa obal naša, nemško večino so imeli le kraji: Na Gorici, Freienturm, Kutnost, Zale in Kriva Vrba. Leta 1890. so se vršile glavne izpremembe samo na severni obali; leta 1900. smo izgubili vso vzhodno polovico južne obali, tako, da prebivamo sedaj v večini le ob $\frac{1}{4}$ vsega vrbskega jezera.

Na jugu smo izgubili v zadnjem desetletju sledeče kraje: Vinče, Nograd, Krotna Ves, Gorinčice, Na Planini, Sekira, Ravne, Ribnica, Sv. Ana in Otok. Jezerek je imel že leta 1890 nemško večino.

V teh krajih se je našlo:

leta 1880.	779	Slovencev,	65	Nemcev,
„ 1890.	167	„	164	„
„ 1900.	167	„	731	„

Prvih pet krajev je všolanih v Vetrinje, drugi pa na utrakvistično trirazrednico v Hodičah, ker zna šest otrok le nemščino, vsi ostali (252) oba jezika.

Na severni obali so bili leta 1880. v naši oblasti: Horne, Pereče, Pražinčice, Slovenja Gora, Gvaliče, Gorinče, Zadole, Pričica. Prve tri smo izgubili leta 1890., vse druge pa leta 1900.

Našteli so v teh vaseh:

leta 1880.	626	Slovencev,	148	Nemcev,
„ 1890.	496	„	535	„
„ 1900.	110	„	1144	„

Razven Pražinčic, ki spadajo v občino Blatograd, so vsi drugi kraji všolani na nemško trirazrednico v Porečah, kjer zna 133 otrok le nemščino

in 57 oba jezika. Ako so ti podatki resnični, je prava germanizacija strahovito napredovala.

Od jezera do Brnice ni posebnih izprememb, vendar Nemci polagoma napredujejo in nekatere pokrajine so tako prenasočene z nemškim življenjem, da se lahko vsak čas priklopijo nemškemu teritoriju.

Drugi način izpreminjanja imamo kakor rečeno v podklošterski okolici. Občina sama je štela:

leta 1880.	1360	Slovencev,	2064	Nemcev,
„ 1890.	2171	„	1434	„
„ 1900.	1874	„	1615	„

Zgornje in Spodnje Zabuče (onstran Zile), Vacil, Sv. Lenart, Radnja Ves, Čava, Pod Šturjo in Lipje so kraji, kjer so leta 1880. imeli Nemci večino in so jo leta 1890. izgubili. Nemške so sedaj zopet Zgornje in Spodnje Zabuče; v vseh teh krajih je pa bilo:

leta 1880.	355	Slovencev,	706	Nemcev,
„ 1890.	864	„	178	„
„ 1900.	669	„	363	„

Na nemški štirirazrednici v Spodnjih Vratah zna vseh 207 učencev le nemško; na nemški štirirazrednici v Podkloštru 45 le nemško in 198 oba jezika; na utrakvistični trirazrednici pri Sv. Lenartu 13 le nemško in 185 le slovensko.

Še zamotanejšje so razmere na desnem bregu Krke. V občini Sv. Janez na Mostiču (Brukli) smo imeli deloma leta 1880., deloma l. 1890., večino v sledečih krajih: Uha Ves, Grad, Sv. Filip, Krobace, Fišine, Sv. Krištof, Spodnje Hreblje in Na Smole (v občini Sv. Tomaž). Vse to smo sedaj izgubili; in bilo je v teh krajih:

leta 1880.	453	Slovencev,	211	Nemcev,
„ 1890.	484	„	192	„
„ 1900.	84	„	517	„

Se li da še kaj rešiti, nam kaže znanje jezikov pri šolskih otrocih. — Na nemški enorazrednici pri Sv. Filipu so trije učenci, ki znajo samo slovensko, sedem takih s samo nemščino in 56 jih zna oba jezika.

Zapadno od teh krajev ležijo naslednje vasi, kjer smo imeli l. 1880. večino: Gorice Male, Gorice Velike, Ličja, Timenica, Virna Ves, Domezja Ves in Vasja Ves. — Povsod smo leta 1890. večino izgubili; od l. 1900. pa jo imamo zopet in poleg tega smo si osvojili še Zapuže in Sterpiče.

V vseh teh krajih se je naštelo:

leta 1880.	422	Slovencev,	205	Nemcev,
„ 1890.	199	„	407	„
„ 1900.	361	„	152	„

Poleg naglega menjavanja zapazimo tudi upadanje prebivalstva sploh. Ljudje se izseljujejo v severnejše (nemške) kraje in tam so vsi opisani pa Nemce. Odtod ravno tudi naš upadek na Koroškem. — Na nemški enorazrednici v Timenici, kamor so preje omenjeni kraji všolani, zna vseh 99 učencev oba jezika.

Najzanimivejše je pa še to, da je na nemški enorazrednici v Otmanjah (severno od teh vasij), kamor so vsolani vsi kraji občine Otmanje, poleg 75 takih, ki znajo le nemško, 65 učencev, ki znajo oba jezika, in en tak, ki zna le slovensko. Občina Otmanje pa velja za nemško, kajti bilo je:

leta 1880.	142 Slovencev,	826 Nemcev,
„ 1880.	57	880 „
„ 1900.	80	713 „

V Domačni Vesi, pri Sv. Tomažu, na Cilnbergu, Na Gorčecah, v Gunderski Vesi, Portovci in Rigarji Vesi (vse južno od Timence) smo bili leta 1880. gospodarji, čez deset let smo izgubili Gundersko Ves in Portovco, pridobili Risovče, od l. 1900. pa nimamo večine v nobenem izmed teh krajev.

Bilo je:	leta 1880.	322 Slovencev,	137 Nemcev,
	„ 1890.	335	114 „
	„ 1900.	37	373 „

Tudi v občini Trdnja Ves so se vršile enake izpremembe, kakor na severu. — Imela je ta občina n. pr. leta 1880. 73 Slovencev in 607 Nemcev, čez deset let je imela že slovensko večino, namreč 449 Slovencev in 302 Nemcev, l. 1900. pa zopet 98 Slovencev in 682 Nemcev.

Leta 1880. so imeli vsi sledeči kraji nemško večino: Trdnja Veš, Hutna Ves, Pokerska, Dobje, Limerja Ves, Delja Ves in Ceteraja. Čez deset let so jo izgubili, sedaj jo pa imajo zopet razven v Deljni Vesi in Ceteraji. Pridobili so si Nemci zaselje Na Bregu.

V teh krajih je bilo:

leta 1880.	191 Slovencev,	670 Nemcev,
„ 1890.	642	190 „
„ 1900.	331	672 „

V občini Žrelski nazadujemo stalno, akoravno je znanje slovenščine pri šolskih otrocih povoljno.

Preglejmo še enkrat ves desni breg Krke. Tu ležijo občine: Sv. Janez na Mostiču, Otmanje, Sv. Tomaž, Trdnja Ves in Žrelc. Našteti je bilo tukaj leta 1900. poleg 4632 Nemcev 1641 Slovencev t. j. $261 \cdot 6^0/_{00}$. — Izmed 11 šol je 5 nemških dvorazrednic, 4 nemške in 2 utrakvistične enorazrednice. — Izmed otrok, ki obiskujejo te šole, je 36 takih, ki znajo le slovensko, 378 takih, ki znajo le nemško in 699 takih, ki znajo oba jezika. Slovenščine je zmožnih 735, t. j. $660 \cdot 4^0/_{00}$ vseh učencev.

Vidimo torej, da še nimamo povoda brez boja umakniti se iz teh postojank. Uradna statistika teh krajev pa vam tudi kaže nujno potrebo samostojnega objektivnega statističnega delovanja zlasti v očigled na bližajoče se splošno narodno štetje. To delo nam bo pokazalo, da se nam dostikrat z eskamotirajo celi deli slovenskega ozemlja takorekoč brez naše vednosti, dalo nam bo pregled čez narodnostne pozicije na naših mejah in trdno podlago za uspešno in dobro organizirano narodno delo.

ALOJZIJ TRSTENJAK :

DOKTORAT NA ŽIVINOZDRAVNIŠKIH VISOKIH ŠOLAH.

Živinozdravniške visoke šole na Dunaju in v Lvóvu so dobile z določbo z dne 14. septembra t. l. od naučnega ministrstva pravico, podeljevati doktorat (doctores medicinae veterinariae). S tem so dobile isto akademično stališče, kakoršno imajo skoraj vse druge visoke šole. Vendar je ta doktorat le fakultativen, enako kakor doktorat iz filozofije, tehnike, montanistike, in ne podeljuje nikakih stanovskih predprav, kakor n. pr. medicinski.

Ako hoče doseči slušatelj, ki je absolviral živinozdravniško šolo, doktorat, mora predložiti izvirno znanstveno razpravo iz živinozdravniškega študija, katero mora odobriti profesorski zbor z dvetretjinsko večino. Snov si izbere lahko vsak sam. Temu sledi strog izpit, dve uri trajajoč rigoroz, pri katerem se vrši izpit iz dveh živinozdravniških predmetov. Predmeta naznani komisiji kandidat sam in sicer iz dveh različnih strok. (Kakor znano sestoji živinozdravniški študij iz dveh popolnoma ločenih delov). Izpit se dela tudi iz predmeta, katerega si je dotičnik za pismeno razpravo sam izbral.

Dvakratna reprobacija pri pismenem izpitu kakor pri rigorozu zabrani za vedno pridobitev doktorata.

Diplomirani živinozdravniki, kateri hočejo doseči doktorat, morajo predložiti rektoratu ene ali druge živinozdravniške visoke šole sledeče dokumente :

1. Krstni list ;
2. zrelostno spričevalo gimnazije ali realke, na podlagi katerega so bili sprejeti na živinozdravniško visoko šolo ;
3. absolutorij živinozdravniške visoke šole ;
4. „curriculum vitae“, o študiju in ev. spričevala o dosedanem delovanju ;
5. lastno razpravo iz enega ali drugega predmeta živinozdravniškega študija v učnem jeziku dotične živinozdravniške visoke šole, na kateri hoče doseči doktorat.

Pri predložitvi pismene razprave se mora plačati pristojbina 40 kron, za rigoroz 80 kron in za promocijo 60 kron.

Ob enem s tem stopi v veljavo začetkom tekočega šolskega leta druga ministrska naredba glede kolegnine. Vsak novi slušatelj iz avstrijskih kronovin mora plačati odslej pri vstopu 50 kron, vsi drugi pa 75 kron za semester ; s tem je dovoljen istemu obisk vseh predavanj in vaj. Vendar morejo biti pridni in ubogi slušatelji kolegnine oproščeni, kakor je to v navadi na drugih visokih šolah. Tudi vojaški živinozdravniški akademiki na dunajski živinozdravniški visoki šoli so oproščeni v tem smislu kolegnine.

Izvanredni slušatelji morajo istotako plačati za 1 uro v tednu na semester 3 krone. Tudi ti so lahko oproščeni.

Tako so torej živinozdravniške visoke šole dobile čisto drugo lice, dobile so akademični značaj drugih visokih šol. Vendar bode s plačevanjem kolegnine našim, že itak redkim slušateljem živinozdravniških visokih šol, obiskovanje istih dosti bolj otežkočeno, kakor je to bilo dosedaj.

SLOVENSKO DIJAŠTVO.

Narodno radikalno dijaštvo je položilo na rakev umorjenima žrtvama krasen venec in se je udeležilo v velikem številu pogreba.

»**Prosveta**« je izdala začetkom šolskega leta oklic na slovenske stariše, naj pošiljajo svoje otroke le v slovenske šole. „Tagespošta“ je poročala, da je bil uspeh baš nasproten (?). „Prosveta“ je tudi izdala za ljubljansko dijaštvo seznam vseh slovenskih trgovin s papirjem v Ljubljani.

»**Prosveta**« je ustanovila pretekli mesec ljudski knjižnici v Ratečah in Dovjem na Gorenjskem, ter je ono v Kranjski gori znatno pomnožila. Ustanovila se je tudi knjižnica v Travi na Kočevskem. — V Ljubljani je priredila „Prosveta“ poučna izleta v ljubljansko plinarno in predilnico ter javno predavanje za delavce. Predaval je tov. med. Zalokar.

Akad. fer. društvo »Balkan« je otvorilo dne 13. septembra svojo peto javno ljudsko knjižnico v Koprivi na Goriškem. Jur. Borštnik je govoril pri otvoritvi o pomenu ljudskih knjižnic, iur. J. Jurca pa je podal v kratkih potezih zgodovino slovenske prosvete. „Balkan“ je ustanovil dosedaj knjižnice v sledečih krajih: Opčinah, Sv. Ivanu, Rocolu, Bazovici in Koprivi.

Almanah narodno-radikalnega dijaštva je izšel. Hoteli smo ga izdati za začetek šolskega leta, toda razne neprilike so ga zakasnile. Prepričani pa smo, da bo tudi sedaj vsakemu slovenskemu dijaku, srednješolcu kot visokošolcu dobrodošel. Nudi nam izredno veliko in je tudi po obsegu obsežnejši od lanskega. Poleg koledarske vsebine, ki je slična lanski, prinaša koledar v oddelku „Šolstvo“ popolnoma nov članek „Pohajanje inozemskih visokih šol“ in jako zanimiv referat o „Srednjih šolah“. Tudi oddelek „Slovensko srednje in visokošolsko dijaštvo“ se močno razlikuje od lanskega. Nov oddelek je „Jugoslovansko dijaštvo“. Nekaj novega je tudi „Izobraževalno-informativni del“. Prinaša krasen članek „Za vzori svobodnega izobraženega človeka“, dalje Bibliografijo (seznam knjig) iz najrazličnejših znanstvenih in socijalnih strok, potem navodilo, kako naj se učimo slovanskih jezikov in konečno „Uvod v narodno-obrambno delo“. Med članki prinaša koledar sledeče jako zanimive in poučne sestavke: „Slovenski dijak in tujina“, izpod peresa znanega pisatelja dr. Bog. Vošnjaka, potem „Svetovni nazor in šola“ in članek o verstvu. — Vsebina je torej jako zanimiva in različna in bo gotovo privabila almanahu mnogo odjemalcev. Koledar, ki je jako lično vezan in stane 1 krono, je dobiti pri upravništvu „Omladine“ in v raznih slovenskih knjigarnah.

Slovenske filozofe opozarjamo, da si poleg svoje skupine pridobijo tudi učno usposobljenost za stenografijo in sicer za slovensko in nemško. Ta usposobljenost bo pri kompetencah ceteris paribus gotovo dajala prednost. Zdaj so samo 4 slov. profesorji usposobljeni za pouk stenografije: Novak na I. gimnaziji, Tavčar na realki v Ljubljani, Jerovšek na gimnaziji v Mariboru in Zupan v Kranju. Ravnateljstvo II. gimnazije je letos po celi Ljubljani iskalo učitelja stenografije. Ravnotako priporočamo telovadbo. Kdor je „Sokol“, si lahko pridobi to usposobljenost. Letos je slovenski filozof dobil telovadno suplenturo, sicer bi

moral iti brezplačno za poskusnega kandidata! Klasičnim filologom zopet polagamo na srce, da delajo slovenščino in nemščino kot postranski predmet. Ta skupina je letos enemu pripomogla do defenitivne službe.

Ponavljamo zahtevo, da delaj vsak slovenski filozof skušnjo za slovenski in nemški učni jezik. Samo nemški učni jezik smo že enkrat ožigosali kot neznačajnost, ki tudi nikomur nič ne koristi. Dogodki so nam dali prav. Letos je postal slovenski suplent s samonemškim učnim jezikom samo provizoričen vkljub izvrstnim izpitom, kolega iste stroke z obojim učnim jezikom pa defenitiven, čeravno je napravil izpit dve leti pozneje. Dva druga, ki sta tudi celo leto pred poslednjim dovršila izpite s samonemškim učnim jezikom, sta ostala suplenta! Nemci jih ne marajo, Slovenci pa tudi ne. Od zdaj naprej se naj filozofski študij razun pri matematiki in fiziki, (nekoliko še tudi pri zgodovini ter prirodopisju) ne odsvetuje več. Sicer pa prosimo naš naraščaj v njegovem lastnem interesu, da bolj kakor dozda upošteva nasvete, katere prinašamo leto za letom.

Važno za slovenske filozofe. V svrhu natančnega pregleda vseh slovenskih profesorjev in filozofov se potrebuje natančna statistika slovenskih filozofov v vseh vseučiliških mestih. Opozarjamo naša akademična društva, da sestavijo takoj natančno statistiko slovenskih filozov po skupinah ter številu let (tečajev) in sicer z imeni. Posamezne filozofe pa opozarjamo, naj se obračajo že za časa študij na „Društvo slovenskih profesorjev“ po informacije. Iščejo naj tudi stika s svojimi bodočimi stanovskimi tovariši, ker dobijo od njih lahko marsikak namigljaj. V splošnem pa naj vsi hitijo z izpiti in naj raje odlagajo z doktoratom, če jim kaže pri tem izguba časa in odložitve državnega izpita.

Absolvirane juriste opozarjamo, naj vstopajo v politično službo na Kranjskem. Na razne odsvete pri deželni vladi naj ne gledajo.

DIJAŠKO-SOCIALNI VESTNIK.

Donešek k gmotnemu vprašanju slovenskega dijaštva. Slovenski trgovci, slovenski denarni zavodi, različne slovenske korporacije in naši privatniki še niso spoznali, da je za nas ne samo sramotno in poniževalno, dopisovati s trgovskimi tvrdkami v Gradcu, na Dunaju in drugod v nemškem jeziku, ampak da je to celo škodljivo v materielnem oziru. Ponos na svoj materinski jezik jim je tuj, neznano pa jim je tudi, da z nemškim dopisovanjem kradejo zaslužek sinovom svojega naroda. Na Dunaju, v Gradcu in drugih nemških mestih so velike trgovine, ki imajo veliko odjemalcev med Slovenci, Srbi in Hrvati. Ko bi dobivale te trgovine od svojih slovenskih odjemalcev dopise izključno v jugoslovanskih jezikih, bi bile prisiljene nastaviti korespondenta zmožnega vseh treh jezikov. Če se jim pa stalen korespondent ne bi izplačal, bi si morale pridobiti dopisnika za nekaj ur na dan ali teden. Znano nam je mnogo slučajev, da so se obrnile nemške trgovske tvrdke v vseučiliških mestih na naša akademična društva s prošnjo, naj se jim prevede to ali ono naročilo na nemški jezik in odpiše odgovor. Prevajalcu so zato dale primeren honorar. Ko bi naši slovenski trgovci in privatni naročniki naročali in dopisovali edinole slovenski, tedaj bi te tvrdke dajale stalen zaslužek slovenskim visokošolcem, ki bi prevzeli ta posel. Marsikateri visokošolec, zlasti juristi, bi si s takim zaslužkom omogočili bivanje v vseučiliških mestih. Pozivljamo slovenske trgovce, da dopisujejo odslej vednole v slovenskem jeziku! Ne samo narodni ponos, ampak tudi

gmotna korist jim to veleva. Zbranih imamo precej dokumentov naše narodne mlačnosti, za enkrat pa jih še ne objavimo. Toda, če slovenski trgovci nočejo uvaževati našega poziva, pridemo na dan z imeni in dokazi! Tovariše prosimo, naj nabirajo tozadevno material in nam ga dopošljejo!

Razširjenje spolnih bolezni na srednjih šolah. Dr. Hugo Hecht, sekundarni zdravnik na nemški dermatologični kliniki v Pragi je preiskoval, kako so razširjene spolne bolezni med srednješolskim dijaštvom. Rezultate svojega raziskovanja je objavil v drobni brošuri „Verbreitung der Geschlechtskrankheiten an den Mittelschulen“. Podatke je dobil večinoma od abiturientov srednjih šol na Češkem. Zanimiva je tozadevna statistika spolno bolnih med srednješolci. V 148 razredih s 3709 abiturienti je bilo do mature inficiranih 295 dijakov, torej 7·9%. Od 1843 abiturientov, ki so izvršili srednje šole v glavnih mestih, je bilo 142 spolno bolnih, torej 7·7%. Na srednjih šolah po provincialnih mestih je bilo izmed 1866 abiturientov 153 spolno bolnih, torej 8·1%. Razmeroma jako visoki odstotki spolno bolnih so nov dokaz, kako trhla in ničeva je tista stara srednješolska vzgojevalna metoda, ki strogo in brezobzirno zametava vsak pouk, vsako besedo o spolu in spolnem življenju. Kolikor bolj se prikrivajo te stvari mlademu, dozorevajočemu človeku, tem nevarnejše so zanj, tem lažje postane spolni nagon nepoučenemu nesreča. Skrajni čas bi že bil, da se enkrat radikalno odtrga figovo pero in se mlademu človeku razloži pomen in namen spola.

K dvobojnemu vprašanju. V Budapešti se je letos vršil kongres protidvobojnih lig. Sprejela se je cela vrsta sklepov in resolucij, izmed katerih navajamo kot najvažnejše:

1. osnuje se naj organizacija, ki bo razširjala protidvobojno misel z besedo in čtivom med srednješolsko mladino;

2. zakonodajne oblasti naj poostrijo s primerno reformo kazenskih zakonov obrambo osebne časti;

3. organizira se naj mednarodni birô za protidvobojno gibanje. (Ta birô se je takoj ustanovil ter ima svoj začasni sedež v Budapešti.)

Protidvobojni kongres so pozdravile skoraj vse evropske vlade, katerih armade pa so danes še najmogočnejše zaščitnice srednjeveškega nazora o osebni časti in nje varovanju.

SREDNJEŠOLSKI VESTNIK.

Slovensko srednješolsko dijaštvo in nemške šole. Zopet moramo zaznamovati žalostno, za nas Slovence skrajno sramotilno in pogubonosno dejstvo, da se je vpisalo začetkom šolskega leta zopet celo vrsto Slovencev v popolnoma nemške srednje šole, ali pa v nemške oddelke jezikovno mešanih šol. Vsi opomini po časopisju so malo zalegli in zaslepljeni ali pa narodno mlačni stariši niso imeli toliko narodnega ponosa, da bi priznali pri šolskih oblastvih po svojih otrocih svoje narodnosti. Da v bodoče to preneha, je treba radikalnejših sredstev in odločnejšega nastopa. Za sedaj prosimo, da se nam naznanijo vsi slučajji, v katerih so dali slovenski stariši svojo deco v nemške šole. V Ljubljani opozarjamo zlasti na nemško gimnazijo in na realko. Zlasti na slednji je v a oddelkih še celo vrsto Slovencev, ki se v teku 7. let popolnoma germanizirajo.

Slovenski pouk na takozvanih slovenskih gimnazijah na Kranjskem. Naučno ministerstvo je dovolilo, da se poučuje grščina v tretji in verouk v peti šoli slovensko. Zato pa so se pomnožile istočasno učne ure iz nemščine v prvem, drugem in tretjem razredu. Pravijo, da zato, da se

naučijo dijaki več nemščine. Mi smo mnenja, da je uspešen pouk iz nemščine le tedaj mogoč, če se temeljito reformira in preustroji za naše razmere. Manj literature, pa več konverzacije, to je edina pot, ki nas pelje do znanja nemškega jezika.

Naše šolske oblasti so se pokazale v zadnjih dogodkih v karakteristični luči. Dokazale so na prav jasn način, da o moralni vzgoji srednješolskih gojencev nimajo niti pojma. Dne 20. septembra je bil ustreljen tovariš-dijak Ivan Adamič; vsa Slovenija in zlasti slovenska mladina je žalovala ob njegovem in Lundrovem grobu — ravnatelj ljubljanske realke Junovič pa dijakov svojega zavoda ni pustil za pogrebom. Isto se je zgodilo na nekaterih drugih ljubljanskih zavodih. Nadalje se je ponekod prepovedalo srednješolcem nositi žalne trakove. Tako postopanje se obsoja samo. Pripominjamo le, da si šolske oblasti s takimi nečloveškimi ukazi sami izpodkopujejo ugled, da na ta način same sejejo v mlada srca nezaupljivost in nepokorščino. Vedite, gospoda, ki ste morda na vseučilišču poslušali nauk o vzgojeslovju, da s takim ravnanjem sami kršite šolsko disciplino, trgate iz mladih src pieteto, in nikar ne zvrčate krivde na časopisje, zlasti naš list! Značilno je pri vsem tem to, da je vseh teh pedagoških pogreškov kriv naš vladni sistem, dočim so postopali profesorji, izvzemši nekatere nemške nacijonalce, popolnoma korektno in taktno. — Po Slovenskem je začelo ljudstvo po zadnjih dogodkih resno in odločno upoštevati geslo: Svoji k svojim. Srednješolska mladina seveda v tem oziru ni mogla in tudi ni smela zaostati. Toda zopet so posegle vmes šolske oblasti in izdale opomin, naj dijaki tudi še poslej kupujejo svoje potrebščine pri nemških trgovcih. Koliko bo izdal ta ukaz, ne vemo, pač pa lahko trdimo, da je slovensko srednješolsko dijaštvo samo toliko zrelo, da ve, kam sme nositi svoj denar. Dovolili pa bi si uljudno vprašati za pojasnilo, ali stoji kje v učnem načrtu, naj se vzgaja mladina narodno mlačno in indiferentno? Od naših učnih zavodov pač smemo pričakovati, da vsaj naravnost in izrecno ne bodo delali proti narodnemu čutu.

VESTNIK ZA KNJIŽEVNOST.

Kratka zgodovina slov. naroda. Pod tem naslovom je izšla v Hribarjevi tiskarni v Ljubljani 125 strani obsegajoča knjižica, ki je za priprosto ljudstvo in tudi za naše dijaštvo neprecenljive važnosti. Z največjo ljubeznijo do slovenske zemlje in do slovenskega naroda nam popisuje našo zgodovino do današnjega dne, nam slika vse naše stoletne krivice in boje, ki smo jih morali in jih moramo še danes prenašati. — Slovenski dijak je glede znanja zgodovine svojega naroda jako površen in dostikrat ne ve niti najvažnejših dogodkov iz domače zgodovine. Opravičuje ga dejstvo, da v nemških pa tudi v slovenskih učnih knjigah ni o Slovencih niti črke in da dostikrat tudi učitelj ni niti omenjal domačih dogodkov. Spisane zgodovine slovenskega naroda do danes tudi še nimamo in kje naj bi se torej seznanil dijak z domačo zgodovino. Tu mu priporočamo kot prvi in skoraj edini pripomoček zgoraj omenjeno knjigo. Vsak slovenski dijak naj bi si jo nabavil in vsaj to malo kar je v njej, zapomnil. — Knjiga stane 1 krono.

„Snahy generace.“ Pod tem naslovom je izdal Časopis Pokrového Studentstva knjigo, ki obsega referate in poročilo s prvega shoda*) češkega radikalno-naprednega dijaštva v Pisku v dneh 13. in 14. septembra 1907.

*) Glej „Omladino“, IV. letnik, stran 26.

Kdor se hoče nekoliko globlje vživeti v razvoj in današnje stanje češkega dijaštva, najde v temeljnih in zanimivih referatih dovolj prav lepega gradiva. — Knjiga poroča, da je na shodu v Pisku sprejela organizacija mlade radikalno-napredne inteligence v svoj program te-le osnovne točke:

1.) Misel češke samostalnosti v obliki izvedbe češkega državnega prava; dosega tega cilja je namreč življenjski pogoj za svoboden razvoj vseh duševnih sil češkega naroda, kakor tudi temeljni pogoj za gospodarski procvit češke zemlje.

2.) Idejo pretvoritve družbe na podlagi socialne pravičnosti, da bi uživali vsi državljani ne samo jednake politične pravice, ampak tudi imeli primerno enak del na kulturnih in gospodarskih dobrih,

3.) Idejo laicizacije družbe, da bi bilo duševno življenje prosto cerkveno-verskih predsodkov; zato je potrebno rešiti vse šole vseh kategorij cerkvenega vpliva.

4.) Idejo ravnopravnosti in enakovrednosti žene in moža v političnem življenju, uradu in šoli.

Razstava »Otrok« v Ljubljani. „Splošno slovensko žensko društvo“ je priredilo v ljubljanskem „Narodnem domu“ krasno razstavo pod zgorajšnjim naslovom. Vse, kar spada v bujnopisano otročje življenje, je bilo zbrano na tej razstavi in slovenski dijak, ki si jo je ogledal, se je lahko marsikaj naučil. Zlasti narodopisni oddelek mu je marsikaj pokazal, kar do sedaj še ni poznal. Želimo si še več sličnih razstav, ker se s takimi razstavami širi obzorje in vzbuja zanimanje za stvari, ki jih rabimo v vsakdanjem življenju, toda jih niti ne poznamo.

RAZNO.

Prvi zaupni sestanek Svobodne misli se je vršil ob nepričakovano veliki udeležbi dne 7. septembra v Ljubljani. Lah je poročal o razvoju modernega življenjskega nazora. Iz naivnega grškega nazora o svetu se je razvil pod vplivom Ptolomejevega geocentričnega sistema in Aristotelove filozofije nov življenjski nazor, ki mu je človek središče vesoljstva. Zlasti krščanstvo je pospeševalo in razširjalo to mnenje. Renesansa je jela podirati ta nazor in Kopernik mu je zadal s svojim naukom o solncu kot središču našega solnčnega sistema hud udarec. Mogočno je poseglo novo znanstveno prepričanje v prejšnje mišljenje in spravilo je človeštvo na popolnoma drugo pot duševnega razvoja. Pojavila se je majhna kriza in reakcija, ki se nam kaže v romantiki 19. stoletja. Poslej utrjuje moderna znanost novi življenjski nazor in ga razširja potom poljudnih predavanj, brošur in knjig med najširše mase ljudstva. — Lotrič je podal natančno izveden načrt prihodnje svobodomiselne organizacije in bodočega dela. — Kisovec je govoril o sedanjem verskem stanju našega naroda in dokazoval, kako dan za dnevom gineva strogo ortodoksko verovanje, kako se med našim ljudstvom pojavljajo verski dvomi in se pripravlja sama ob sebi pot svobodnejšemu mišljenju v verskih stvareh. — Debata, ki je sledila tem referatom, je bila kratka in poročilom ni dodala dosti novega. — Popolno poročilo o tem sestanku prinašata 9. in 10. številka „Svobodne Misli“. — Na sestanku je bila zastopana tudi eksekutiva nar.-radikalnega dijaštva. — Mi z veseljem pozdravljamo vsak pojav v slovenski javnosti, ki stremi za resnično naprednimi cilji. Simpatična nam je vsaka prireditev, ki ima namen zanesti med naš narod razumevanje in upoštevanje prave svobode v mišljenju in delu! S tega stališča sodimo tudi svobodno misel in njen sestanek v Ljubljani.

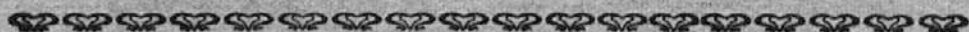
Sloga. Vsled septemberskih dogodkov se je pojavilo med slovenskima strankama na Kranjskem zopet razpoloženje za premirje v boju in za slogo. Zlasti od napredne stranke se deluje z veliko silo in z velikim samozatajevanjem za slogo, dočim se drži klerikalna stranka napram vsem tem ponudbam jako rezervirano in znano je, da je del klerikalnih voditeljev naravnost proti vsaki slogi. Kako mislimo mi o celi stvari? Da je skupno delovanje v gotovih skupnih točkah koristno in naravnost potrebno, je jasno in da spada k skupnemu delovanju gotovo takt tudi v postopanju v ostalih neskupnih točkah, je tudi razumljivo. Smo za slogo, že velikokrat smo o tem pisali, toda ta sloga naj bo zgrajena na trdnem temelju, ne pa na neodkritosrčnosti, hinavščini in medsebojnem varanju. Poiščejo naj se skupne točke, v katerih je treba delovati skupno, in za te skupne točke naj se tudi v resnici od obeh strani z navdušenjem in vstrajno deluje, ne pa tako, da se pusti, da vleče voz samo ena stranka, dočim se druga od tega masti. Da so klerikalne stranke nenarodne, da celo protinarodne ni treba posebej dokazovati. Naša klerikalna stranka je podala zato že dovolj dokazov. Tudi pri sedanjih dogodkih je igrala sprva jako čudno ulogo in šele potem je spremenila na zunaj svoje postopanje, toda samo vsled pritiska ljudske mase. Vedela je dobro, da bi neizmerno izgubila na terenu, če bi se ne delala narodno. Kot odpor proti Nemcem se je proklamiraló geslo: „Svoji k svojim“, toda kaj je storila klerikalna stranka za njega izvršitev. „Slovenec“ je molčal, in „Domoljub“, ki bi lahko največ storil za njega izpeljavo — je tudi molčal. Oba sta pustila pri miru Kranjsko hranilnico, ljubljanske nemške trgovce in zato ima Miklauc še danes vedno polno prodajalno ljudi — pristašev klerikalne stranke. Na čelu „Uniona“ še vedno stoji ljubljanski nemški trgovec Ihl, ki pošilja svoje otroke v šulfereinsko šolo in najvplivnejši človek v klerikalni stranki ljubljanski škof je pisal Nemcem pismo, v katerem jim izreka svoje sočutje in obžalovanje. In če pregledujemo seznam darov za žrtve, vidimo, da zaman iščemo darov klerikalnih prvakov. Lahko bi navedli še marsikaj, toda za danes molčimo. Izjaviti pa moramo, da se nam zdi sloga na taki, tako enostranski podlagi, popolnoma piškava in brez pomena. Sklenite slogo, toda ta sloga naj bo pošten kompromis, ki naj veže obe strani jednako k resnemu delu za narodno stvar. Pustite v tem v nemar samostrankarske koristi in ne izkoriščajte skupno delo za svoje stranke. Za vse to pa je treba resnično narodnega čutenja, poštenosti, odkritosrčnosti in samozatajevanja. Glejte, da ne bode razočarana idealna mladina.

Znanstvena knjižnica. Najrazličnejši vzroki, predvsem pa razne neprilike pri prevajanju, so ovirali redno izdajanje „Znanstvene knjižnice“. Sedaj so te neprilike odstranjene in upamo, da bo izhajala knjižnica odslej redno. Da se nadomesti zamujeni čas, bo izhajala knjižnica do novega leta hitreje, kot vsak mesec enkrat.

Zahvala. Akademična veselica, katero je priredila dolenjska podružnica „Prosvete“, je nepričakovano dobro vspela. Čistega dobička je bilo 467 K 24 v, od tega je prejel Radogoj 350 K 43 v, podružnica pa 115 K 81 v. Za ta ugodni uspeh se imamo zahvaliti veliki požrtvovalnosti Novomeščanov. Zato si šteje podpisani odbor v dolžnost, zahvaliti se najuljudneje pred vsem častitim damam, ki so priredile buffet, velecenjenim gg. igralkam in igralcem, režiserju g. prof. G., dražestnim gospicam plesalkam baleta, slav. salonskemu orkestru, velecenjenim gg. pevcem in slednjič sploh vsem, ki so bodisi s prispevki, sodelovanjem ali udeležbo pripomogli do tako ugodnega vspaha. Odbor dolenjske podružnice „Prosvete“.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Vse cenjene gospode in tovariše sotrudnike uljudno prosim, naj mi redno in vestno pošiljajo poročila in članke do dvajsetega vsakega meseca. Le tako mi bo mogoče redno izdajati list. Srednješolska priloga izide prihodnji mesec. Urednik.

GRIČAR & MEJAČ

Prešernove ulice št. 9 LJUBLJANA Prešernove ulice št. 9

priporočata v največji izberi po najnižjih cenah

obleke za gospode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike
za gospode in dečke, žakete za dame, paletô za dame, plašče
za deklice.

Slaščičarna in pekarna JAKOB ZALAZNIK

Stari trg št. 21
Mestni trg 6 • Sv. Petra cesta 26.

V poletnih mesecih
sladoled in ledena kava.

△△△ KAVARNA. △△△

Telefon št. 194.

Veronika Kenda

v LJUBLJANI

Dunajska cesta šte. 20

priporoča

svojo veliko zalogo papirja,
pisalnih in risalnih potrebščin.

Cene nizke.

Postrežba točna in solidna.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je uredil ter se dobivajo pri njem in pri vseh knjigotržcih naslednje pravne knjige:

1. Civilnopravdni zakoni (IV. z. Pravnikove zbirke) z obširnimi slovenskim in hrvaškim stvarnim kazalom, obsegajoči XII in 909 strani. 1908. V platno vez. knjiga 8 K. **2. Odvetniška tarifa.** Določila o rabi hrvaškega in slovenskega jezika pred sodišči; sodne pristojbine s stvarnim kazalom (20 tabel). 1908. Broširano K 1-80. **3. Zakoni o javnih knjigah,** zemljiških itd. (V. z. Pravnikove zbirke) z vsemi predpisi, ki so z njimi v zvezi, s stvarnim kazalom v hrvaškem in sloven. jeziku, z vzorci knjižnih prošelj in vpisov. 1908. Knjiga v 2 delih, skupaj 618 strani. Mehko vezana knjiga K 5-60, popolnoma v platno vezana 6 K. Ponatis iz knjige pod točko 3. **4. Vzglede predlogov, sklepov in vpisov** za zemljiško knjigo; dotična kolkovina in vpisnina. Broš. 1 K. **5. Kolkovina in vpisnina** pri zemljiški knjigi. Tabela na močnem papirju, obesek za na steno 60 vin. **Dalje od „Poljudne pravne**

knjižnice“, ki jo izdaja društvo „Pravnik“: Zvezek I. **Zakon o dovoljevanju poti za silo**, s pojasnili in vzorcem prošnje. 1907. Mehko vez. 40 vin. Zv. II. in III. **Predpisi o železniških in rudniških knjigah.** 1908. Cena mehko vezani knjižici 80 vin. Zvezek IV. in V. **Pristojbinske olajšave ob konverziji terjatev.** 1908. Knjiga je potrebna posebno posojilnicam in denarnim zavodom sploh. Mehko vezana knjiga 80 vin. Zvezek VI.—X. **Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zložbi zemljišč.** 1908. Mehko vezano 2 K. Pripravlja se: Zvezek XI. in XII. **Predpisi o poljski okvari.** 1908. Mehko vezano 80 vin. — Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročitih do 2 K je najceneje ako se pošlje naprej kupnina in 10 vin. poštuine v gotovini ali poštnih znamkah.